

Fra: Gunvor Thomassen [gunvor.thomassen@stfk.no]
Sendt: 25. oktober 2010 08:30
Til: Postmottak KD
Emne: Høringsuttalelse på Mangfold og mestring, Sør-Trøndelag
Vedlegg: Høring på Mangfold og mestring.doc

Hei!

Vedlagt følger høringsuttalelse på Mangfold og mestring fra Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Med vennlig hilsen
Gunvor Thomassen

Gunvor Thomassen
Rådgiver
Fagenhet for videregående opplæring
Postboks 2350, Sluppen
7004 Trondheim
73 86 62 27 / 913 82 655
73 86 60 00 (sentralbord)
www.stfk.no

Høring til NOU 2010:7 Mangfold og mestring

FYLKESRÅDMANNENS INNSTILLING

Fylkesutvalget støtter seg til vurderingene og konklusjonene som ligger i høringsuttalelsen.

VEDLEGG OG ANDRE SAKSDOKUMENTER

Uttrykte vedlegg i saksmappen

Høring – NOU 2010:7 Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet

GJELDENDE FORUTSETNINGER

Opplæringslova § 1-3 – Tilpassa opplæring og tidlig innsats

Opplæringslova § 3-1 - Rett til vidaregåande opplæring for ungdom 1. og 5. ledd

Opplæringslova § 3-12 - Særskild språkopplæring for elevar fra språklege minoritetar

Opplæringslova § 4A-1 Rett til grunnskoleopplæring for vaksne

Opplæringslova § 4A -3 -Rett til vidaregåande opplæring for vaksne

Opplæringslova § 8-2 Organisering av elevar i klassar eller basisgrupper

Opplæringslova §13 -3 Plikt for fylkeskommunen til å sørge for vidaregåande opplæring

Opplæringslova § 15-2 Særlege reglar om klageinstans

Forskrift til opplæringslova § 6-9 Generelle vilkår for inntak til vidaregåande opplæring

Forskrift til opplæringslova § 6-10 Vilkår for inntak til vidaregåande trinn 1

BAKGRUNN

Kunnskapsdepartementet har i brev av 21.06.2010 sendt ut "HØRING av NOU 2010:7 Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet". Høringsfristen er 1. november 2010.

Utvalget har hatt følgende mandat: "Utvalget skal foreta en helhetlig gjennomgang av opplæringstilbudet for minoritetsspråklige i barnehage, skole og høyere utdanning, for å legge forholdene bedre til rette for at;

- Barnehetilbudet gir minoritetsspråklige et best mulig grunnlag for utvikling og videre læring
- Minoritetsspråklige barn, unge og voksne i grunnopplæringen får en likeverdig opplæring, et best mulig læringsutbytte og læringsmiljø
- Minoritetsspråklige tilegner seg gode grunnleggende ferdigheter
- Det legges et godt grunnlag for at minoritetsspråklige kan delta i arbeidsliv og/eller høyere utdanning

Utvalget skal vurdere om nåværende ansvarsforhold, virkemidler og tiltak sikrer inkluderende og likeverdige opplæringstilbud/utdanning. Dette betyr blant annet en gjennomgang av organiseringen og innholdet i opplæringen, samt juridiske og økonomiske rammebetingelser for opplæringen av minoritetsspråklige barn, unge og voksne. På bakgrunn av vurderingene skal det foreslås eventuelle endringer og tiltak som bidrar til å øke kunnskapen om, og som kan gi bedre læringsutbytte og læringsmiljø for minoritetsspråklige på alle nivåer. Utvalget skal ta i bruk eksisterende forskning og data og innhente ny kunnskap der det er behov for det.

Utvalget skal vurdere hvordan minoritetsspråklige ivaretas i strukturen (regelverket, finansiering, forvaltningsansvar, organisering) og hvordan dette fungerer i praksis. Videre

skal utvalget vurdere om og på hvilke måter det flerkulturelle perspektivet er integrert i opplæringsinstitusjonene.

Stjernø-utvalget har i sin innstilling Sett under ett (NOU 2008:3) under overskriften etniske minoriteters deltakelse i høyere utdanning gjort drøftinger og gitt sine tilrådinger som vil bli vurdert særskilt. Det er likevel viktig at høyere utdanning inngår i perspektivet utvalget skal anlegge. Godkjenning av utenlandsk høyere utdanning ble nylig vurdert av et eget utvalg ledet av Knut Brautaset og blir fulgt opp på dette grunnlaget.

Utvalget skal vurdere og foreslå tiltak knyttet til:

- det ordinære barnehagetilbudet og andre tilbud for minoritetsspråklige barn i førskolealder. Utvalget skal videre vurdere former for samarbeid med foreldre og foresatte og vurdere særskilte tilbud om språkstimulering i og utenfor barnehage. Utvalget skal foreslå eventuelle tiltak for å styrke og bedre tilbudet.
- å øke minoritetsspråklige barns deltakelse i barnehager og språkstimulerende tilbud i førskolealder
- behovet for etterutdanning av førskolelærere i barnehagen og lærere i grunnopplæringen
- hvordan den ordinære opplæringen i grunnskole og videregående opplæring fungerer i praksis for minoritetsspråklige, inkludert asylsøkere. Utvalget skal foreslå eventuelle endringer i innhold, strukturer og rammer
- gjennomgå finansieringen, organiseringen, regelverket og innholdet i ulike særskilte opplæringstilbud for minoritetsspråklige barn, unge og voksne i grunnopplæringen, som for eksempel norskopplæring og annen særskilt språkopplæring, særskilte klasser og ulike opplæringsmodeller for ungdom med kort botid i Norge. Utvalget skal foreslå eventuelle endringer i innhold, strukturer og rammer, samt innhente gode eksempler
- å bedre minoritetsspråklige elevers og lærlingers gjennomføring av videregående opplæring. Utvalget skal også se på frafallsproblematikken og oppfølgingstjenesten
- å sikre bedre rådgiving og veiledning for minoritetsspråklige i grunnopplæringen og høyere utdanning innenfor de ordinære strukturene
- overgangene mellom barnehage/grunnskole/videregående opplæring/høyere utdanning/arbeidsliv
- å forbedre det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet på tvers av ulike forvaltnings- og opplæringsnivå
- sammenhengen mellom introduksjonsprogrammet og grunnskoleopplæring for voksne samt overgangen til videregående opplæring, høyere utdanning og arbeid
- økonomiske og administrative konsekvenser av de ulike forslagene skal fremmes. Minst ett av forslagene skal ligge innenfor gjeldende budsjettamme
- avgi en delinnstilling om barnehage og grunnskole mot slutten av 2009 og avgi sin endelige innstilling innen 1. juni 2010.

Utredningen har 21 kapittel og gir generell informasjon om innvandring i Norge, betydningen av sosial bakgrunn i tillegg til å omhandle barnehage, grunnskole, videregående opplæring, innføringstilbud, opplæring spesielt organisert for voksne, minoritetsspråklige studenter i høyere utdanning, spesialundervisning og økonomiske konsekvenser. Rapporten er ambisiøs og grundig.

I rapporten har Østberg-utvalget følgende hovedperspektiv på tiltakene som presenteres:

- Tidlig innsats
- Langvarig andrespråkinnlæring

- Flerspråklighet som en verdi
- Kompetansebehov i opplæringssektoren
- Implementeringsutfordringer

For at Sør-Trøndelag fylkeskommune skal kunne innfri ønsket fra Kunnskapsdepartementet om at det tydelig skal komme fram hvilke kapitler og tiltak STFK uttaler seg om, vil forslagene bli markert med kapittelnummeret og nummer for hvert foreslått tiltak.

FAKTISKE OPPLYSNINGER

Utvalget påpeker at det har vært en positiv utvikling i minoritetsspråkliges deltakelse og gjennomføring av videregående opplæring. Det må videre kunne sies å være relativt små forskjeller i grunnskolepoeng.

Men minoritetsspråklige elever presterer lavere og oppnår for svake grunnleggende ferdigheter. Minoritetsspråklige har en frafallsprosent som gir grunn til bekymring. Bedre språkstøtte og bedre tilpasset opplæring vil kunne bidra til at langt flere minoritetsspråklige ikke bare gjennomfører, men også vil kunne prestere bedre.

Kapittel 9 i NOU: 2010:7 "Mangfold og mestring" omhandler videregående opplæring. Innenfor området "Minoritetsspråklige elever i videregående opplæring" har Utvalget fremsatt 48 ulike forslag til tiltak. Forslagene er delt inn i grupper etter emne. Den første gruppen av forslag gjelder særskilt språkopplæring i videregående opplæring. Følgende forslag er fremsatt:

- 9.1 I dag eksisterer betydelige muligheter for å øke bruken av særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring innenfor de rammene dagens regelverk gir. Utvalget etterlyser en mer aktiv bruk av både morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring
- 9.2 Opplæringsloven § 3-12 endres slik at elever som blir overført til ordinær læreplan i norsk fortsatt skal kunne ha rett til tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring
- 9.3 Opplæringsloven § 3-12 presiseres slik at det blir klart hva retten kan innebære når det gjelder avvik fra fag- og timefordeling, omfang, organisering, kompetanse, m.v. Presiseringen må omfatte både særskilt norskopplæring, tospråklig opplæring i fag og morsmålsopplæring
- 9.4 Det skal være anledning for elever til å få morsmålet sitt som fag som alternativ eller i tillegg til fremmedspråk
- 9.5 Tilbudet om ikke-vestlige språk som fremmedspråk må styrkes i videregående opplæring
- 9.6 Morsmål som andrespråk i videregående opplæring bør som i dag være tellende for opptak til høyere studier
- 9.7 Opplæringsloven § 15-2 andre ledd endres slik at departementet også skal være klageinstans for vedtak etter § 3-12 for videregående opplæring
- 9.8 Flerspråklighet må i større grad fremmes som ideal i opplæringen for å bidra til flerkulturell forståelse og samhandling
- 9.9 Det må satses betydelig på videreutvikling av digitale læringsressurser og digitalt kartleggingsmateriell, og slike ressurser og materiell må gjøres lett tilgjengelig for skoler og lærere
- 9.10 Det må utvikles modeller for fjernundervisning i samarbeid med skoleeiere
- 9.11 Det må etableres støtteordninger for innkjøp av fjernundervisningsutstyr

- 9.12 Det må legges til rette for bedre ressursutnyttelse av tilgjengelige tospråklige lærerressurser
- 9.13 Tilbudet til leksehjelp, også med personer som behersker elevens morsmål, må styrkes. Det bør legges til rette for leksehjelp over nettet

Den andre gruppen ”Bruk av ny læreplan for sent ankomne og voksne” har sju forslag til tiltak:

- 9.14 Læreplanen i grunnleggende norsk skal være en overgangsordning, og siktemålet må være at elevene skal over på ordinær plan i norsk
- 9.15 Forholdene må legges bedre til rette for at læreplanen i grunnleggende norsk kan brukes etter forutsetningene. En rekke av utvalgets forslag til tiltak vil bidra til dette
- 9.16 Det nedsettes en arbeidsgruppe for justering av læreplanen i norsk slik at et språklærings- og andrespråksperspektiv integreres
- 9.17 Det må etableres en særskilt ordning for elever som kommer i ungdomsskolealder eller senere. Ordningen må gi dem mulighet til å oppnå generell studiekompetanse eller yrkeskompetanse uten eksamen etter ordinær læreplan i norsk
- 9.18 En særskilt ordning må bestå av en egen test i norsk, der bestått test erstatter kravet om bestått norsk for å få generell studiekompetanse. Testen må kartlegge om eleven har ferdigheter i, og kunnskaper om, norsk som setter hun eller han i stand til å starte på og kunne gjennomføre høyere utdanning.
- 9.19 Overgangsordningen, som i 2010 gir elever i yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsprogram mulighet til å ta eksamen etter NOA-planen, videreføres inntil ny særskilt ordning foreligger
- 9.20 Det bør utvikles ett sett tester for vurdering av minoritetsspråkliges norskkunnskaper på ulike nivå i opplæringssystemet og i introduksjonsordningen. Testen for den særskilte ordningen utvalget foreslår, må inngå i dette settet av tester

Utvalgets tredje emne innen videregående opplæring er ”Språkstøtte i læretiden”. Her fremmer Utvalget to forslag:

- 9.21 Det anbefales at det utvikles og utprøves ordninger med språkstøtte i læreperioden
- 9.22 Det anbefales at læringer og lærebedrifter gis tilbud om (fagspesifikk) språkopplæring i læreperioden, enten kurs på fritid eller av språkkonstruktør på arbeidsplassen

Innenfor emnet ”Om inntak til videregående opplæring” har Utvalget presentert to forslag til tiltak, samt at et mindretall er kommet med et forslag.

- 9.23 Minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal tilbys et år i innføringsklasse innen de går Vg1
- 9.24 Minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal kunne velge å ta Vg1 over to år

Mindretallet foreslår:

- 9.25 Forskrift til opplæringsloven § 6-10 endres ved at det stilles krav til gjennomført norskopplæring før retten til videregående utløses

”Rådgiving” er et emne Utvalget presenterer tiltak i forhold til. Her presenterer Utvalget fem forslag.

- 9.26 Rådgiverutdanning må ta høyde for det flerkulturelle aspekt ved rådgivingsaktiviteten

- 9.27 Etter- og videreutdanningskurs for rådgivere må inneha et flerkulturelt perspektiv
- 9.28 Det må vurderes om det er behov for særskilte kurs på feltet
- 9.29 Oppfølgingstjenesten må gis kompetanseheving på dette feltet
- 9.30 Minoritetsspråklige med behov må sikres utvidet yrkesveiledning

Utvalget har også presentert forslag til tiltak innenfor emnet ”Om justering av læreplaner i fellesfag”. Utvalget presenterer tre forslag til tiltak.

- 9.31 Det anbefales at fleksibiliteten i læreplanene utnyttes bedre, slik at mer yrkesretting i fellesfagene oppnås
- 9.32 Justeringer av læreplaner i fellesfag må kunne skje uten at mulighetene for senere opptak til høyere utdanning nedbygges
- 9.33 Det må utarbeides veiledninger og kurs for lærere om hvordan de kan yrkesrette undervisning i fellesfag

Det fremmes ett forslag til tiltak innen emnet ”Flerkulturelle perspektiver i fag:

- 9.34 Ved en revidering av læreplanen for videregående opplæring bør det flerkulturelle perspektivet være et gjennomgående tema som inkluderes i fellesfag

Innenfor emnet ”Økonomi” har Utvalget fremmet to forslag til tiltak:

- 9.35 Tilskudd eller andre økonomiske incitamenter i hovedsak bør innrettes mot å øke antallet tilgjengelige lærebedrifter
- 9.36 For enkelte elever med svært kort botid og svake norskkunnskaper vil det uansett kunne vise seg svært utfordrende å skaffe lære plass. Denne gruppen anbefales inkludert i ordningen med tilskudd for lærlinger med spesielle behov.

Utvalget fremmer tolv forslag til tiltak innenfor emnet ”Tiltak for bedre gjennomføring”

- 9.37 Kommuner bør i større grad tilby ett ekstra år i grunnskolen til elever som ankommer i ungdomsskolealder med liten eller ingen skolebakgrunn, jf opplæringsloven § 2-1 fjerde ledd
- 9.38 Minoritetsspråklige elever som har behov for det, skal kunne velge å ta Vg1 over to år
- 9.39 Færre klasser for den enkelte lærer vil gi mer tid til veiledning og oppfølging av enkeltelever
- 9.40 Former for kartlegging og oppfølging som har vist seg å gi gode resultater ved ulike skoler og fylker, videreutvikles og spres til øvrige deler av landet
- 9.41 Det må rettes særlig oppmerksomhet mot alle ”brekkpunkt” og kritiske overganger der elever erfaringsmessig kan falle fra. Dette kan eksempelvis være om de ikke møter opp til første dag i videregående, at de ikke kommer tilbake etter juleferie eller lignende
- 9.42 Bruk og videreutvikling av tiltak som sommerskole, fadder- og mentorordning og leksehjelpordninger
- 9.43 Stimulere til møteplasser mellom elever og bedrifter
- 9.44 Utvikle ordninger som gir elever anledning til å hospitere i bedrifter
- 9.45 Involvere partene i arbeidslivet i arbeidet med å skaffe lære plasser til minoritetsspråklige
- 9.46 Minoritetsspråklige elever med behov må sikres utvidet yrkesrådgiving
- 9.47 Tilbud til lære plassøkere, lærlinger og lærebedrifter om kostnadsfri norskspråklig støtte anbefales
- 9.48 Søkere til lære plass tilbys norskkurs om sommeren, etter fullført Vg2, slik at de kan kvalifisere seg ytterligere til lære plass om høsten

Kapittel 10 i NOU 2010:7 har tittelen ”Innføringstilbud for nyankomne elever”. Kapitlet omhandler både grunnskole og videregående opplæring, derfor tar Sør-Trøndelag fylkeskommune stilling til dem. Elever som kommer til Norge seint i skoleløpet, vil stå foran ekstra store utfordringer. Det er utfordrende for kommuner og fylkeskommuner å finne tilfredsstillende opplæringsmodeller for denne gruppen. Tydelige føringer for organiseringen av opplæringstilbudet til nyankomne elever, kan bidra til å sikre et mer likeverdig tilbud til denne elevgruppen, uavhengig av bosted. Utvalget ser at prinsippene om tidlig innsats og fokus på grunnleggende ferdigheter i alle fag må være retningsgivende.

Alle elever bør i prinsippet ha primærtilknytning til en ordinær klasse. Innføringstilbud bør ha avgrenset varighet, målet må være at elevene gradvis blir deltakere i ordinær opplæring. Innføringstilbudet må gi trygghet og motivasjon. Morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring er viktig. På steder med svært få nyankomne elever vil ikke tilbudet i form av egne klasser være velegnet. For å unngå segregering er samhandling med andre elever nødvendig. Dette gjelder like mye i elevenes fritid.

Utvalget har sett at ved at nyankomne elever er i ordinær klasse fra første dag, er det en fare for at eleven ikke får tilstrekkelig utbytte av opplæringa. Utvalget anbefaler derfor at det gis innføringstilbud i en avgrenset periode før eleven går over i ordinær klasse. Det forutsetter et elevtall som gir grunnlag for en klasse.

Utvalgets forslag:

- 10.1 Innføringsklasse i ett år, men med en fleksibel ordning slik at elever som kommer midt i skoleåret kan gå det derpåfølgende skoleåret i tillegg
- 10.2 Innføringsklassen fokuserer på opplæring i norsk, men det må også gis opplæring i aktuelle fag som gis til andre elever på samme alderstrinn
- 10.3 Det foreslås en regelverksendring som gjør det lovlig å organisere opplæring av grupper med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8 (gjelder grunnskolen) og § 3-12 (gjelder videregående opplæring). Denne endringen vil også medføre endring av opplæringslova §§ 8-1 og 8-2 (gjelder organisering av opplæringa i egne grupper).
- 10.4 For elever som kommer til landet i 9. og 10. trinn, og som har begrenset skolebakgrunn, bør det være et alternativ om å få grunnskoleopplæring over to år etter opplæringslova § 4A-1, dvs grunnskoleopplæring for voksne
- 10.5 Innføringsklasse på videregående skoles nivå må regnes som et ”år 0”, der elevene ikke bruker av retten til videregående opplæring
- 10.6 Det forutsettes at elevene oppfyller inntakskravene til videregående opplæring og har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-12
- 10.7 I innføringsklassen finner utvalget at det vil kunne være nødvendig med avvik fra fag- og timefordeling, jf. forskrift til opplæringslova §§ 1-1 og 1-3, både med hensyn til fag og i forhold til antall timer i hvert fag.

Kapittel 11 omhandler ”Opplæring spesielt organisert for voksne etter opplæringsloven”. I og med at noe av denne opplæringa er fylkeskommunenenes ansvar, behandles også dette kapitlet her.

Utvalgets forslag til tiltak er som følger:

- 11.1 Voksenopplæringens organisering og innhold, herunder alle tiltak rettet mot minoritetsspråklige, må vurderes samlet for å sikre en tjenlig ansvars plassering.
- 11.2 Det må etableres ordninger som sikrer midler til livsopphold i form av stipend eller annen støtte, for eksempel gjennom NAV.
- 11.3 Det må satses på et kompetanseløft i voksenopplæringen, både når det gjelder voksenpedagogikk generelt og andrespråks-/flerkulturell pedagogikk spesielt, jf. kapittel 20 om kompetanse.
- 11.4 Voksne må gjøres bedre kjent med sine rettigheter og med de tilbud som finnes.
- 11.5 Det må rettes fokus på å avdekke spesialundervisningsbehov hos voksne, jf. kapittel 16 om spesialundervisning.
- 11.6 Det må sikres lik praksis når det gjelder relakompetansevurdering.
- 11.7 Det må innføres rett til særskilt språkopplæring for voksne, både på grunnskolenivå og i videregående opplæring.
- 11.8 Det bør ses på muligheten for fritak for engelsk og fleksible ordninger i denne sammenhengen.
- 11.9 Det må stimuleres til interkommunalt samarbeid på voksenopplæringsfeltet, inkludert samarbeid mellom kommune og fylke.
- 11.10 Modellutviklingen når det gjelder basiskompetanse kombindert med norskopplæring og helsefagarbeider kombinert med norskopplæring i Oslo kommune, må følges nøye for å se om dette kan utvikles til nasjonale modeller.
- 11.11 Arbeidet for å sikre flere deltakere vitnemål fra grunnskolen må målrettes.

Kapittel 12 omhandler ”Introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap”.

Utvalget viser i ingressen til kapitlet til at det inngår i utvalgets mandat å se på sammenhengen mellom introduksjonsprogrammet og grunnskoleopplæring for voksne samt overgangen til videregående opplæring, høyere utdanning og arbeid. Derfor tar også STFK stilling til dette kapitlet. Utvalget foreslår følgende tiltak:

- 12.1 Et helhetlig familieperspektiv må inngå som en del av de individuelle planene knyttet til introduksjonsordningen. Det må tilrettelegges bedre for at barns deltakelse i barnehage kan kombineres med foreldrenes deltakelse i introduksjonsprogrammet
- 12.2 NAV må komme inn med sine ordninger parallelt med norskopplæringen i starten av introduksjonsprogrammet
- 12.3 Introduksjonsprogrammet må tilpasses og norskopplæringen innrettes mot den utdanningen deltakeren besitter
- 12.4 Kvalifiseringskurs må innarbeides for de som ønsker å ta høyere utdanning i forbindelse med introduksjonsprogrammet. Deltakere med høy utdanning bør få umiddelbar karriereveiledning og kurs i jobbsøking
- 12.5 Satsing på grunnskoleopplæring i programperioden må styrkes. Dette vil kunne føre til at flere gjennomfører videregående opplæring etter avsluttet introduksjonsprogram
- 12.6 Introduksjonsprogrammet må utvides for flere deltakere i inntil 3 år, for å sikre at flere kan ferdigstille grunnskoleopplæringen i programperioden
- 12.7 Det må tas hensyn til hvilke kvalifiseringstilbud kommunen er i stand til å tilby, og til muligheter for regionalt samarbeid i opplæringen for voksne, når flyktninger skal bosettes
- 12.8 Kunnskap om metoder i introduksjonsordningen og effekten av disse må systematiseres

- 12.9 Det er behov for ytterligere kunnskap om hva slags utdanning deltakerne tar etter endt program, i hvilken grad deltakerne får arbeid som tilsvarer deres kvalifikasjoner, og om hva som skjer med dem som ikke går over i arbeid eller utdanning

Angående norskopplæring og samfunnskunnskap foreslår Utvalget

- 12.10 Dagens regler om fullført pliktig opplæring innen tre år, bør vurderes erstattet med at opplæringen må være påbegynt innen ett år etter at rett og plikt begynte å gjelde, og at dette kan knyttes sammen med et krav til gjennomstrømning satt til et visst antall pr år
- 12.11 Det er behov for å følge med på hvor stort antall det er som ikke har rett til gratis norskopplæring etter 1. september 2010, og hvilke konsekvenser det har for dem det gjelder
- 12.12 Det må utvikles tilbud om gratis nettbasert norskopplæring. Utvalget anser det som viktig at kommunene settes i stand til å tilby samfunnskunnskap på et språk deltakerne forstår
- 12.13 50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakerne forstår bør sentraliseres og gjøres nettbasert, i tillegg til videreutvikling av fjernundervisningsmetoder og bedre tilgang på tospråklige lærere
- 12.14 Det bør satses mer på differensiering av, og fleksibilitet i, norskopplæringen ut fra den enkeltes behov. Norskopplæringen bør sees i sammenheng med andre kvalifiserings tiltak. Det må bli tydeligere sammenheng mellom norskopplæring, opplæring for voksne etter opplæringsloven, høyere utdanning og annen kvalifisering. Særlig lavt utdannede må få mer arbeidsrettet opplæring. Det er behov for etterutdanning og profesjonalisering av lærere i opplæringen for voksne
- 12.15 Det er behov for kunnskapsutvikling på feltet, blant annet når det gjelder effekter av opplæringen som gis i norsk og samfunnskunnskap, og sammenhengen mellom innholdet i opplæringen, pedagogikk og resultater

Når det gjelder forholdet til grunnopplæring for voksne, foreslår Utvalget:

- 12.16 Det er behov for en nærmere gjennomgang av den fremtidige organiseringen av, og innholdet i, opplæringen for voksne på alle nivåer.

NOU 2010:7 kapittel 14 heter "Overganger mellom opplæringssystemets nivåer". Her foreslår utvalget:

- 14.1 Skolens og skoleeiers ansvar for å sikre god sammenheng og overgang fra barnehage til skole og fra skole til skole, må forankres i opplæringsloven
- 14.2 For å sikre en god og forsvarlig praksis når det gjelder overføring av informasjon, mener utvalget det bør innføres en kommunal/fylkeskommunal plikt til overgangsrutiner mellom barnehage og skole og mellom skoleslagene
- 14.3 Overføring av informasjon mellom barnehage og skole, og mellom skoleslagene skal reguleres i egne bestemmelser i barnehageloven og opplæringsloven

Utvalgets fire neste forslag gjelder overgangen mellom barnehage og skole, de tar ikke Sør-Trøndelag fylkeskommune stilling til.

Neste emne gjelder overgang mellom skoleslag. Utvalget har følgende forslag:

- 14.8 Kommunen må utarbeide rutiner for hvordan samarbeidet mellom ulike skoler og årstrinn skal gjennomføres. Tilsvarende bør det gjøres for samarbeidet mellom

kommunen og fylkeskommunen ved overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring

- 14.9 Informasjonsflyten innenfor den enkelte skole må være ledelsesforankret. Det må etableres systemer og rutiner som sikrer at relevant informasjon om den enkelte elev kommer frem til aktuelle aktører på skolen. Skoleledelsen må stå ansvarlig for at hjemmene får nødvendig informasjon fra skolen.

Kapittel 16, "Minoritetsspråklige og spesialundervisning" er et grundig kapittel.

Spesialundervisning har betydning også for elever i videregående opplæring, derfor tar Sør-Trøndelag fylkeskommune stilling til dette. I dette kapitlet har ikke Utvalget kommet med forslag til tiltak, men har oppsummert det de har registrert.

- 16.1 Barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn ser ut til å være overrepresentert i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet
- 16.2 Barn og unge som får støtte og blir utredet i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet, får i for stor utstrekning en uspesifert diagnose – som uspesiferte lærevansker/uspesiferte psykiske vansker
- 16.3 Voksne minoritetsspråklige ser ut til å være underrepresentert med hensyn til spesialpedagogisk utredning og hjelp
- 16.4 Det ser ut til at spesialundervisning gis for å styrke en norskutvikling som burde vært gitt ut fra det regelverket og de planene som gjelder for elever for språklige minoriteter
- 16.5 For hyppig bruk av konklusjoner om uspesifiserte lærevansker/psykiske vansker kan bidra til å gjøre de spesialpedagogiske tiltakene lite treffsikre
- 16.6 PPT og øvrig hjelpetjeneste må tilføres kompetanse i flerspråklighet og flerkulturell forståelse
- 16.7 Foreliggende metoder og materiell må være lett tilgjengelige, slik det må gis tilfredsstillende opplæring i bruk av slikt verkføy
- 16.8 Det må avsettes midler til forsknings-, utviklings-, og spredningsarbeid rettet mot minoritetsspråklige barn med spesielle behov.

Kapittel 21 er det siste kapitlet i NOU 2010:7. Kapitlet heter "Økonomiske og administrative konsekvenser". Utvalget viser til at vesentlige deler av effektene av tiltak som utvalget foreslår vil manifestere seg som innsparinger på andre sektorers budsjettområder. Om tiltak medfører høyere eller lavere utgifter avhenger i noen grad av tidsperspektivet, og også hvor bredt eller snevert en definerer samfunnets utgifter. God utdanning bidrar til økonomisk vekst og kan på sikt redusere behovet for helse-, sosial-, og trygdeytelser. Utvalget viser til at en rekke av forslagene er av holdningsmessig karakter. Det er gjennom å forbedre de almenne tilbudene at mange av barn og de unge med særskilte behov best blir hjulpet.

Utvalget skriver at en del av forslagene vil innebære administrative og økonomiske merutgifter, men har ikke gått nærmere inn på hvor mye dette vil innebære.

HELHETLIG DRØFTING

Sør-Trøndelag fylkeskommune velger ut de forslagene det er mest sentralt å uttale seg om, og skriver en høringsuttalelse på disse punktene:

- 9.1 I dag eksisterer betydelige muligheter for å øke bruken av særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring innenfor de rammene dagens

regelverk gir. Utvalget etterlyser en mer aktiv bruk av både morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring

Sør-Trøndelag fylkeskommune er enig i at det innafor dagens regelverk er mulig å øke bruken av særskilt norskopplæring og tospråklig fagopplæring. Sør-Trøndelag fylkeskommune stiller seg positiv til at en slik øking blir igangsatt, men ser at det er nødvendig med økt ressurstilgang for å få til dette. Å fordele de ressursene som er i fylkeskommunens rammetildeling på en annen måte, vil innebære at en annen gruppe som trenger ressurser får mindre. STFK ser derfor at fylkeskommunen må tilføres økte ressurser for å få til dette.

- 9.2 Opplæringsloven § 3-12 endres slik at elever som blir overført til ordinær læreplan i norsk fortsatt skal kunne ha rett til tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring

Sør-Trøndelag fylkeskommuner støtter dette punktet og forutsetter at det vil gi minoritetsspråklige elever større mulighet til å fullføre og bestå videregående opplæring hvis de gis mulighet til fortsatt å ha rett til, og faktisk få, tospråklig fagopplæring og/eller morsmålsopplæring etter at de er blitt overført til ordinær læreplan i norsk. Dette vil imidlertid kreve økte utgifter for fylkeskommunen. Disse utgiftene må tilføres i form av friske midler.

- 9.3 Opplæringsloven § 3-12 presiseres slik at det blir klart hva retten kan innebære når det gjelder avvik fra fag- og timefordeling, omfang, organisering, kompetanse, m.v. Presiseringen må omfatte både særskilt norskopplæring, tospråklig opplæring i fag og morsmålsopplæring

Sør-Trøndelag fylkeskommunen ønsker at flest mulig av de minoritetsspråklige elevene skal fullføre og bestå videregående opplæring. Det er derfor et ønske at det presiseres i lovteksten i § 3-12 hvilke avvik fra fag- og timefordelinga i Læreplan for kunnskapsløftet som kan godtas og samtidig gi eleven full kompetanse. STFK støtter forslaget.

- 9.4 Det skal være anledning for elever til å få morsmålet sitt som fag som alternativ eller i tillegg til fremmedspråk

STFK støtter forslaget, men ser at det kan være vanskelig å gjennomføre med mindre det legges opp til fjernundervisning/digital opplæring.

- 9.5 Tilbudet om ikke-vestlige språk som fremmedspråk må styrkes i videregående opplæring

Det er i dag mulig å gå opp til eksamen i mange språk, men det gis ikke opplæring i disse. STFK støtter forslaget om at ikke-vestlige fremmedspråk styrkes, men ser at fjernundervisning/digital opplæring må benyttes for at dette skal kunne gjennomføres.

- 9.8 Flerspråklighet må i større grad fremmes som ideal i opplæringen for å bidra til flerkulturell forståelse og samhandling

Dette forslaget har holdningsmessig karakter. STFK støtter idealet om å fremme flerspråklighet som virkemiddel for flerkulturell forståelse og samhandling.

- 9.9 Det må satses betydelig på videreutvikling av digitale læringsressurser og digitalt kartleggingsmateriell, og slike ressurser og materiell må gjøres lett tilgjengelig for skoler og lærere

Dette forslaget støttes, også for å kunne nå måla som er beskrevet i forslagene 9.4 og 9.5.

- 9.10 Det må utvikles modeller for fjernundervisning i samarbeid med skoleeiere

Forslaget støttes, også for å kunne nå måla i forslag nummer 9.4 og 9.5.

- 9.11 Det må etableres støtteordninger for innkjøp av fjernundervisningsutstyr
Skal forslagen fra pkt 9.4, 9.5, 9.9 og 9.10 gjennomføres, må det tilføres ressurser for for å kunne nå disse måla.

- 9.12 Det må legges til rette for bedre ressursutnyttelse av tilgjengelige tospråklige lærerressurser

Forslaget støttes. Denne ressursutnyttelsen kan best oppnås ved å videreutvikle mulighetene for fjernundervisning/digital opplæring.

- 9.13 Tilbudet til leksehjelp, også med personer som behersker elevens morsmål, må styrkes. Det bør legges til rette for leksehjelp over nettet

Forslaget støttes.

- 9.14 Læreplanen i grunnleggende norsk skal være en overgangsordning, og siktemålet må være at elevene skal over på ordinær plan i norsk
- 9.15 Forholdene må legges bedre til rette for at læreplanen i grunnleggende norsk kan brukes etter forutsetningene. En rekke av utvalgets forslag til tiltak vil bidra til dette
- 9.16 Det nedsettes en arbeidsgruppe for justering av læreplanen i norsk slik at et språklærings- og andrespråksperspektiv integreres
- 9.17 Det må etableres en særskilt ordning for elever som kommer i ungdomsskolealder eller senere. Ordningen må gi dem mulighet til å oppnå generell studiekompetanse eller yrkeskompetanse uten eksamen etter ordinær læreplan i norsk
- 9.18 En særskilt ordning må bestå av en egen test i norsk, der bestått test erstatter kravet om bestått norsk for å få generell studiekompetanse. Testen må kartlegge om eleven har ferdigheter i, og kunnskaper om, norsk som setter hun eller han i stand til å starte på og kunne gjennomføre høyere utdanning.
- 9.19 Overgangsordningen, som i 2010 gir elever i yrkesfaglige og studiespesialiserende utdanningsprogram mulighet til å ta eksamen etter NOA-planen, videreføres inntil ny særskilt ordning foreligger
- 9.20 Det bør utvikles ett sett tester for vurdering av minoritetsspråkliges norskferdigheter på ulike nivå i opplæringssystemet og i introduksjonsordningen.

Testen for den særskilte ordningen utvalget foreslår, må inngå i dette settet av tester
Sør-Trøndelag fylkeskommune uttaler seg i forhold til forslagene under punkt 9.14 - 9.20 under ett, i og med at disse punktene henger nært sammen. Målet er at flest mulig av elevene skal fullføre og bestå videregående opplæring med full kompetanse. Læreplanen i grunnleggende norsk skal være en overgangsordning for å gi minoritetsspråklige elever mulighet til å nå det målet. For elever som kommer til Norge seint i ungdomsskolealder, er det et mål at de skal få best mulig kompetanse i norsk før de begynner på videregående opplæring, men det vil i noen tilfeller fremstå som et paradoks at elever ikke vil kunne oppnå generell studiekompetanse eller yrkeskompetanse fordi de ikke har bestått norskfaget etter ordinær læreplan i norsk. En test som viser at eleven har tilstrekkelige ferdigheter i, og kunnskaper om, norsk, vil kunne bidra til at flere elever får mulighet til generell studiekompetanse eller full yrkeskompetanse. Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget om at en bestått test kan erstatte eksamen etter full læreplan i norsk for elever som er kommet til Norge seint i ungdomsskolealder. Før innføringen av en slik test er vedtatt, og gode tester for å vurdere minoritetsspråklige elevers norskferdigheter er utviklet, støtter STFK forslaget om at overgangsordningen som i 2010 ga elever mulighet til å ta eksamen etter NOA-planen,

videreføres. Testene som skal benyttes må være nasjonale, der samme standard legges til grunn for å måle testresultatene.

- 9.21 Det anbefales at det utvikles og utprøves ordninger med språkstøtte i læreperioden
- 9.22 Det anbefales at lærlinger og lærebedrifter gis tilbud om (fagspesifikk) språkopplæring i læreperioden, enten kurs på fritid eller av språkkonstruktør på arbeidsplassen

Forslagene i punkt 9.21 og 9.22 gjelder for opplæring i bedrift. STFK mener det er rimelig å gi minoritetsspråklige lærlinger/lærekandidater samme rettigheter som elever i skole får, og støtter derfor Østberg-utvalgets forslag. Forslagene krever imidlertid finansiering.

Østberg-utvalget er delt i et flertall og et mindretall i forhold til hvilke kriterier som skal ligge til grunn for inntak til videregående opplæring.

Flertallet foreslår:

- 9.23 Minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal tilbys et år i innføringsklasse innen de går Vg1
- 9.24 Minoritetsspråklige elever som har språklige behov for det, skal kunne velge å ta Vg1 over to år

Mindretallet foreslår:

- 9.25 Forskrift til opplæringsloven § 6-10 endres ved at det stilles krav til gjennomført norskopplæring før retten til videregående utløses

Slik Sør-Trøndelag fylkeskommune ser det, er det ingen motsetning mellom flertallets og mindretallets forslag. STFK støtter forslaget om at forskrift til opplæringsloven § 6-10 endres, slik at det stilles krav til gjennomført norskopplæring før retten til videregående utløses. I tillegg til det, kan elever ha behov for, og kan gis, mulighet til et år i innføringsklasse. Elever kan ha dårlige kunnskaper i andre fag enn norsk, for eksempel engelsk, matematikk og øvrige fellesfag, og innføringsklasse kan avhjelpe dette. Alternativt kan et år i innføringsklasse gi elevene bedre innsyn i hva de ulike utdanningsprogrammene innebærer, slik at elevene kan få bedre kunnskap om hva de bør velge, og dermed ha større sjanse for å nå måla sine. Å få mulighet til å ta Vg1 over to år, er heller ikke en motsetning til at det stilles krav om gjennomført norskopplæring før retten til videregående utløses. Bedre tid kan gi muligheter for å oppnå bedre resultat, og muligheten for å fullføre og bestå videregående opplæring. Det er imidlertid en avveining hvor mange varianter som skal lovfestes. STFK mener at skolene er fleksible når de tilbyr noen elever å ta Vg1 over to år. Dette gjøres uten at tilbudet er lovfestet, det er en mulighet enkeltelever kan få. STFK støtter dermed både flertallets og mindretallets forslag, og ser at begge forslagene kan bidra til økt gjennomføring av videregående opplæring. Forslag 9.25 må modereres, slik at dette ikke er et søkbart tilbud, men en mulighet enkeltelever kan få.

- 9.26 Rådgiverutdanning må ta høyde for det flerkulturelle aspekt ved rådgivingsaktiviteten
- 9.27 Etter- og videreutdanningskurs for rådgivere må inneha et flerkulturelt perspektiv
- 9.28 Det må vurderes om det er behov for særskilte kurs på feltet
- 9.29 Oppfølgingstjenesten må gis kompetanseheving på dette feltet
- 9.30 Minoritetsspråklige med behov må sikres utvidet yrkesveiledning

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslagene i punkt 9.26 - 9.30. Erfaring har vist at minoritetsspråklige elever trenger grundig informasjon for å ta riktige valg for å kunne

fullføre og bestå videregående skole. Rådgivere og oppfølgingstjenesten må ha tilstrekkelig kunnskap og et flerkulturelt perspektiv for å kunne gi god nok yrkesrådgiving. Skal rådgivere og oppfølgingstjenesten få økt kompetanse, vil det medføre utgifter for kommuner og fylkeskommuner. Disse utgiftene må dekkes med friske midler.

- 9.35 Tilskudd eller andre økonomiske incitament i hovedsak bør innrettes mot å øke antallet tilgjengelige lærebedrifter
- 9.36 For enkelte elever med svært kort botid og svake norskkunnskaper vil det uansett kunne vise seg svært utfordrende å skaffe læreplass. Denne gruppen anbefales inkludert i ordningen med tilskudd for lærlinger med spesielle behov.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har registrert at det kan være vanskelig for minoritetsspråklige ungdommer å få læreplass. STFK støtter derfor at det gis økt økonomisk tildeling for å bidra til at antallet tilgjengelige læreplasser økes, og at det gis tilskudd til lærebedrifter som skriver lærekontrakt med elever med kort botid i Norge og med svake norskkunnskaper.

- 9.37 Kommuner bør i større grad tilby ett ekstra år i grunnskolen til elever som ankommer i ungdomsskolealder med liten eller ingen skolebakgrunn, jf opplæringsloven § 2-1 fjerde ledd

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter punktet. Ett år ekstra i grunnskolen for elever som ankom seint i ungdomsskolealder med liten eller ingen skolebakgrunn, vil gi eleven bedre mulighet for fullføre og bestå videregående opplæring.

- 9.38 Minoritetsspråklige elever som har behov for det, skal kunne velge å ta Vg1 over to år

Ordningen bør ikke være et søkbart valg, men en fleksibel mulighet som kan gis elever som trenger det for å nå målet om å fullføre og bestå Vg1.

- 9.40 Former for kartlegging og oppfølging som har vist seg å gi gode resultater ved ulike skoler og fylker, videreutvikles og spres til øvrige deler av landet

STFK støtter forslaget.

- 9.41 Det må rettes særlig oppmerksomhet mot alle ”brekkpunkt” og kritiske overganger der elever erfaringsmessig kan falle fra. Dette kan eksempelvis være om de ikke møter opp første dag i videregående, at de ikke kommer tilbake etter juleferie eller lignende

Punkt 9.41 har holdningsmessig karakter, og er sammenfallende med erfaring fra skolene i Sør-Trøndelag. De elevene som har en opplevelse av å bli sett, de som har en opplevelse av å bli hjulpet, har større sjanse for å fullføre og bestå videregående opplæring. I tillegg krever det kompetanse hos lærerne og rådgiverne på å vite hvilke kritiske ”brekkpunkt” man må være oppmerksomme på. I Sør-Trøndelag har det vært ansatt to minoritetssrådgivere som har opparbeidet kompetanse på dette området. Erfaringen deres må trekkes inn i det videre arbeidet for å minske frafallet ved overganger. STFK støtter forslaget.

- 9.42 Bruk og videreutvikling av tiltak som sommerskole, fadder- og mentorordning og leksehjelpordninger

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget.

- 9.43 Stimulere til møteplasser mellom elever og bedrifter
- 9.44 Utvikle ordninger som gir elever anledning til å hospitere i bedrifter

I faget prosjekt til fordyning får elevene mulighet til å møte bedrifter, og de kan vise frem hva de kan og hva de står for. Viktig at skolene bidrar til at minoritetsspråklige elever får benyttet seg av dette.

- 9.45 Involvere partene i arbeidslivet i arbeidet med å skaffe læreplasser til minoritetsspråklige
- 9.46 Minoritetsspråklige elever med behov må sikres utvidet yrkesrådgiving
- 9.47 Tilbud til læreplassøkere, lærlinger og lærebedrifter om kostnadsfri norskspråklig støtte anbefales
- 9.48 Søkere til læreplass tilbys norskkurs om sommeren, etter fullført Vg2, slik at de kan kvalifisere seg ytterligere til læreplass om høsten

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslagene.

I rapporten "Mangfold og mestring" har Østberg-utvalget ikke kommentert opplæringslova § 3-1 femte ledd som gir rett til inntil to år ekstra i videregående opplæring "[...] *når eleven treng det i forhold til opplæringsmåla for den enkelte*". Slik loven er formulert i dag, gjelder retten også for elever som har rett til særskilt språkopplæring etter § 3-12. Lovteksten er formulert slik "*Før fylkeskommunen gjer vedtak om utvida opplæringstid, skal det liggje føre sakkunnig vurdering av de særlege behova eleven har.*" For elever som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring, har ikke PPT tidligere vært inne i bildet. Det er andre ansatte på skolene som utreder behovet for særskilt språkopplæring. Slik Sør-Trøndelag fylkeskommune ser det, er det ikke nødvendig at PPT (det er PPT som utarbeider sakkyndig vurdering) skal utarbeide sakkyndig vurdering i slike tilfeller. Skolene innehar tilstrekkelig kunnskap om eleven til å hjelpe eleven å søke om utvidet opplæringstid når denne har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring, uten hjelp fra PPT. Sør-Trøndelag fylkeskommune foreslår derfor at lovteksten endres slik at elever med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter § 3-12 kan søke om utvidet opplæringstid uten sakkyndig vurdering fra PPT.

Kapitlet "Innføringsstilbud for nyankomne elever" omhandler både grunnskole og videregående opplæring, derfor tar Sør-Trøndelag fylkeskommune stilling til dem.

- 10.1 Innføringsklasse i ett år, men med en fleksibel ordning slik at elever som kommer midt i skoleåret kan gå det derpåfølgende skoleåret i tillegg

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget om at innføringsklasse blir et tilbud for nyankomne elever der det er elevtall som gir grunnlag for en klasse. Tilbudet bør være ett år, og med fleksible muligheter for forlengelse eller forkorting der det er ønskelig.

- 10.2 Innføringsklassen fokuserer på opplæring i norsk, men det må også gis opplæring i aktuelle fag som gis til andre elever på samme alderstrinn

STFK støtter forslaget om at innføringsklasse bør fokusere på intensiv norskopplæring. I tillegg må elevene få opplæring i andre aktuelle fag og få mulighet til å øke kunnskapen sin om det norske samfunnet.

- 10.3 Det foreslås en regelverksendring som gjør det lovlig å organisere opplæring av grupper med enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8 (gjelder grunnskolen) og § 3-12 (gjelder videregående opplæring). Denne endringen vil også medføre endring av opplæringslova §§ 8-1 og 8-2 (gjelder organisering av opplæringa i egne grupper).

For å kunne ha lovhjemlet mulighet til å tilby innføringsklasser, må opplæringslova endres. Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget om at en slik lovendring blir foretatt.

- 10.4 For elever som kommer til landet i 9. og 10. trinn, og som har begrenset skolebakgrunn, bør et være et alternativ om å få grunnskoleopplæring over to år etter opplæringslova § 4A-1, dvs grunnskoleopplæring for voksne

For at elever som kommer seint til landet skal få mulighet til å fullføre og bestå videregående opplæring og dermed få en forbedret mulighet til å lykkes i det norske samfunnet, bør de gis mulighet til å få alternativ grunnskoleopplæring over to år etter opplæringslova § 4A-1. Denne opplæringa bør ideelt sett samlokaliseres med videregående opplæring, slik at elevene slipper å få opplæring sammen med foreldregenerasjonen. STFK støtter Utvalgets forslag.

- 10.5 Innføringsklasse på videregående skoles nivå må regnes som et "år 0", der elevene ikke bruker av retten til videregående opplæring

Sør-Trøndelag fylkeskommune praktiserer denne ordninga i dag, og ønsker å fortsette med det. Forslaget støttes.

- 10.6 Det forutsettes at elevene oppfyller inntakskravene til videregående opplæring og har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 3-12

Innføringsklassen blir etter dette forslaget et tilbud for elever som er utskrevet fra grunnskolen, eller som har allmenn grunnopplæring fra utlandet i minst ni år, eller som har kunnskaper og ferdigheter på nivå med norsk grunnskole. Forslaget åpner ikke for at elever som ikke fyller disse kravene kan tas inn til innføringsklasse som et ledd i opplæringa mot å få kunnskaper på nivå med norsk grunnskole. STFK støtter forslaget.

- 10.7 I innføringsklassen finner utvalget at det vil kunne være nødvendig med avvik fra fag- og timefordeling, jf. forskrift til opplæringslova §§ 1-1 og 1-3, både med hensyn til fag og i forhold til antall timer i hvert fag.

I og med at innføringsklassen anses for et "år 0", bør det være mulighet for å fylle året med opplæring som dekker det behovet elevene har. Noen elever kommer til Norge seint med dårlig skolebakgrunn, andre har mange års opplæring fra hjemlandet, men ønsker likevel et ekstra år i en innføringsklasse før de starter ordinær videregående opplæring.

Innføringsklassen bør gis muligheter for å gjøre begge deler. STFK ønsker at det utarbeides en standardisering av innholdet i innføringsklasser, men det bør, av ovennevnte grunner, være mulig å fravike disse.

Kapittel 11 "Opplæring spesielt organisert for voksne etter opplæringsloven".

- 11.5 Det må rettes fokus på å avdekke spesialundervisningsbehov hos voksne jfr kapittel 16 om spesialundervisning.

Utvalget foreslår ikke endring i lovverk rundt spesialundervisning for voksne i videregående opplæring. Sør-Trøndelag fylkeskommune antar derfor at dette punktet angår voksne i grunnopplæring, da voksne med rett til videregående opplæring etter §4A-3 ikke har rett til spesialundervisning.

- 11.7 Det må innføres rett til særskilt språkopplæring for voksne, både på grunnskolenivå og i videregående opplæring.

Dette vil være svært kostnadsdrivende for voksenopplæringen da dette er fleksible opplæringsløp som vil kreve svært individuelle tilpasninger mht språkstøtte.

Skal forslaget 11.7 gjennomføres, må det tilføres betydelige ressurser for for å kunne nå disse måla.

Kapittel 12 omhandler ”Introduksjonsordning og opplæring i norsk og samfunnskunnskap”.

- 12.1 Et helhetlig familieperspektiv må inngå som en del av de individuelle planene knyttet til introduksjonsordningen. Det må tilrettelegges bedre for at barns deltakelse i barnehage kan kombineres med foreldrenes deltakelse i introduksjonsprogrammet
- 12.2 NAV må komme inn med sine ordninger parallelt med norskopplæringen i starten av introduksjonsprogrammet

Introduksjonsprogrammet er et fulltids (som regel 37,5 timer pr uke), individuelt kvalifiseringsprogram som skal bidra til rask overgang til arbeid eller videre utdanning.

Hovedelementet i programmet er opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt tiltak som forbereder til videre opplæring eller er knyttet til yrkeslivet. Alle mellom 18 og 55 år som får flyktningestatus, opphold på humanitært grunnlag, kollektiv beskyttelse i masseflyktsituasjon og deres familiemedlemmer har rett og plikt til å delta i introduksjonsprogram. I tillegg er det et vilkår at vedkommende har behov for grunnleggende kvalifisering, er bosatt i kommunen i henhold til særskilt avtale mellom utlendingemyndighetene og kommunen, og er nyankommet (det vil si at det er mindre enn to siden bosetting i kommunen). Programmet kan vare inntil to år, i særskilte tilfeller inntil tre år. Det er et mål at innvandrere skal bli en del av det ordinære arbeidslivet i Norge. For å legge til rette for at dette målet skal nås, må flere instanser jobbe i sammen og i samme retning. Forslagene i 12.1 og 12.2 støttes av STFK.

- 12.3 Introduksjonsprogrammet må tilpasses og norskopplæringen innrettes mot den utdanningen deltakeren besitter
- 12.4 Kvalifiseringskurs må innarbeides for de som ønsker å ta høyere utdanning i forbindelse med introduksjonsprogrammet. Deltakere med høy utdanning bør få umiddelbar karriereveiledning og kurs i jobbsøking

Forslagene i 12.3 og 12.4 støttes av Sør-Trøndelag fylkeskommune.

- 12.5 Satsing på grunnskoleopplæring i programperioden må styrkes. Dette vil kunne føre til at flere gjennomfører videregående opplæring etter avsluttet introduksjonsprogram

I og med at introduksjonsprogrammet er et individuelt kvalifiseringsprogram, må det legges til rette for at deltakere som har behov for det får mulighet til å gjennomføre grunnskoleopplæring i perioden. Dette vil senere kunne bidra til at flere gjennomfører videregående opplæring etter avsluttet introduksjonsprogram. STFK støtter forslag 12.5.

- 12.6 Introduksjonsprogrammet må utvides for flere deltakere i inntil 3 år, for å sikre at flere kan ferdigstille grunnskoleopplæringen i programperioden

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget, fordi det vil kunne bidra til at flere deltakere etter avsluttet introduksjonsprogram vil kunne fullføre videregående opplæring, hvis introduksjonsprogrammet blir treårig.

Angående norskopplæring og samfunnskunnskap foreslår Østberg-utvalget

- 12.12 Det må utvikles tilbud om gratis nettbasert norskopplæring. Utvalget anser det som viktig at kommunene settes i stand til å tilby samfunnskunnskap på et språk deltakerne forstår
- 12.13 50 timer samfunnskunnskap på et språk deltakerne forstår bør sentraliseres og gjøres nettbasert, i tillegg til videreutvikling av fjernundervisningsmetoder og bedre tilgang på tospråklige lærere

For at flest mulig skal kunne få mulighet til adekvat opplæring på et språk de forstår, vil tilbud om nettbasert norskopplæring være en riktig strategi. I et land som Norge, med så

spredt bosetting, vil nettbasert opplæring være den eneste muligheten for å nå mange deltakere på ulike steder i landet. Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslag 12.12 og 12.13.

Når det gjelder forholdet til grunnopplæring for voksne, foreslår Utvalget:

- 12.16 Det er behov for en nærmere gjennomgang av den fremtidige organiseringen av, og innholdet i, opplæringen for voksne på alle nivåer.

Sør-Trøndelag fylkeskommune støtter forslaget.

Kapittel 14 "Overganger mellom opplæringssystemets nivåer":

- 14.2 For å sikre en god og forsvarlig praksis når det gjelder overføring av informasjon, mener utvalget det bør innføres en kommunal/fylkeskommunal plikt til overgangsrutiner mellom barnehage og skole og mellom skoleslagene

De videregående skolene i Sør-Trøndelag etterlyser informasjon fra grunnskolene for denne elevgruppen. For at de videregående skolene skal være i stand til å tilrettelegge på best mulig måte for minoritetsspråklige elever, og for at elevene skal settes i stand til å fullføre videregående skole, er det viktig at riktig informasjon overføres fra grunnskolen. STFK støtter at det innføres en plikt om at en forsvarlig praksis om forsvarlige og gode overgangsrutiner mellom skoleslagene.

- 14.3 Overføring av informasjon mellom barnehage og skole, og mellom skoleslagene skal reguleres i egne bestemmelser i barnehageloven og opplæringsloven

Forslaget støttes av STFK.

- 14.8 Kommunen må utarbeide rutiner for hvordan samarbeidet mellom ulike skoler og årstrinn skal gjennomføres. Tilsvarende bør det gjøres for samarbeidet mellom kommunen og fylkeskommunen ved overgangen mellom grunnskolen og videregående opplæring
- 14.9 Informasjonsflyten innenfor den enkelte skole må være ledelsesforankret. Det må etableres systemer og rutiner som sikrer at relevant informasjon om den enkelte elev kommer frem til aktuelle aktører på skolen. Skoleledelsen må stå ansvarlig for at hjemmene får nødvendig informasjon fra skolen.

STFK støtter forslagene i 14.8 og 14.9.

Kapittel 16, "Minoritetsspråklige og spesialundervisning":

- 16.1 Barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn ser ut til å være overrepresentert i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet
- 16.2 Barn og unge som får støtte og blir utredet i det spesialpedagogiske hjelpeapparatet, får i for stor utstrekning en uspesifert diagnose – som uspesiferte lærevansker/uspesiferte psykiske vansker
- 16.4 Det ser ut til at spesialundervisning gis for å styrke en norskutvikling som burde vært gitt ut fra det regelverket og de planene som gjelder for elever for språklige minoriteter
- 16.5 For hyppig bruk av konklusjoner om uspesifiserte lærevansker/psykiske vansker kan bidra til å gjøre de spesialpedagogiske tiltakene lite treffsikre
- 16.6 PPT og øvrig hjelpetjeneste må tilføres kompetanse i flerspråklighet og flerkulturell forståelse
- 16.7 Foreliggende metoder og materiell må være lett tilgjengelige, slik det må gis tilfredsstillende opplæring i bruk av slikt verktøy

- 16.8 Det må avsettes midler til forsknings-, utviklings-, og spredningsarbeid rettet mot minoritetsspråklige barn med spesielle behov.

Definisjonen opplæringslova gir for å få spesialundervisning er: *”Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning”*. Dette kan være vanskelig å kartlegge, i og med at elevene har annen erfaringsbakgrunn og førstespråk enn det testmateriellet er laget for. Det vanskeliggjør konklusjonen om årsaken til at eleven ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringa er lærevansker eller om problemene skyldes svake kunnskaper i norsk. Traumer, krigsopplevelser, tap og sorg er hyppigere hos minoritetsspråklige elever enn hos majoritetsspråklige. Slike faktorerers innvirkning på utbyttet eleven har av opplæringa, vanskeliggjør bildet. Kompetanseheving hos PPT er en viktig faktor for at det skal trekkes riktig konklusjon med hensyn til de utfordringene eleven har. Sør-Trøndelag fylkeskommune ser derfor at grundig utredning, der det tas hensyn til elevens bakgrunn, må legges til grunn før det fattes vedtak om spesialundervisning.

Kapittel 21: ”Økonomiske og administrative konsekvenser”. Østberg-utvalget har i rapporten Mangfold og mestring en rekke forslag til tiltak:

- Fjernundervisningsutstyr – utviklings- og investeringskostnader
- Kartleggingsverktøy – digitale i skolen – gir investeringskostnader
- Utvikling av flerspråklige læremidler i skolen
- Rett til å få grunnskoleopplæring over to år etter opplæringslova § 4A-1 for elever som kommer til Norge seint i ungdomsskolealder
- Økt bruk av særskilt språkopplæring og tospråklig fagopplæring.
- Utvalget foreslår fortsatt språkopplæring i norsk og i andre fag også etter at elevene er overført til ordinær opplæring
- Sommerskole, leksehjelp, tilbud gjennom frivillige organisasjoner eller foreldregrupper
- Revidering av læreplan i morsmål og utvikling av digitale læremidler
- Utvalget har anbefalt nasjonale standarder for pedagogtetthet i skolen.
- Færre klasser for den enkelte lærer vil gi mer tid til veiledning og oppfølging av enkeltelever.
- Særskilt ordning for elever som kommer til Norge i ungdomsskolealder eller senere. Ordningen må gi dem mulighet til studiekompetanse eller yrkeskompetanse
- En egen ordning for som innebærer en test i norsk, der bestått test erstatter kravet om bestått ordinær norsk for generell studiekompetanse.
- Nasjonale modeller for innføringsklasse.
- Vg1 over to år

Østberg-utvalget har ikke gått inn på administrative og økonomiske konsekvenser av forslagene, men viser til at vesentlige deler av effektene av tiltak som utvalget foreslår vil manifestere seg som innsparinger på andre sektorers budsjettområder. Det kan nok være riktig for nasjonen, men for kommunene og fylkeskommunene som skal administrere og utføre alle forslagene i faktisk pedagogisk virksomhet, er det klart at det må tilføres økte ressurser for at forslagene skal kunne gjennomføres. Sør-Trøndelag fylkeskommune vil derfor poengtere at det må følge økte ressurs med til kommunene og fylkeskommunene hvis forslagene fra Østberg-utvalget skal gjennomføres.

FYLKESRÅDMANNENS KONKLUSJON

Fylkesutvalget støtter seg til vurderingene og konklusjonene som ligger i høringsuttalelsen.